

مقایسه سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی دانشگاه تهران

حسین عبدالملکی^۱، ابراهیم علی دوست قهفرخی^۲، محمود گودرزی^۳

چکیده

مقدمه و هدف: هدف از این تحقیق، مقایسه میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی دانشگاه تهران بود. **روش شناسی:** تحقیق حاضر توصیفی از نوع پیمایشی به شمار می آید. این تحقیق دوجامعه آماری دارد. جامعه اول شامل کلیه دانشجویان دانشگاه تهران (تقریباً ۳۳ هزار نفر) در رشته های غیر تربیت بدنی و جامعه دوم شامل کلیه دانشجویان رشته تربیت بدنی (حدود ۷۰۰ نفر) است. روش نمونه گیری طبقه ای بود که به صورت تصادفی انجام شد. حجم نمونه تحقیق ۶۵۰ نفر از دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی دانشگاه تهران بود. ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه محقق ساخته ای بود که بر اساس پرسشنامه سرمایه اجتماعی پاتنام تدوین شده بود. برای اطمینان از روایی، پرسشنامه اولیه را به ۱۰ تن از اساتید رشته ارتباطات و علوم اجتماعی و همچنین مدیریت ورزشی ارائه و با جمع بندی نظرات آنان پرسشنامه نهایی تنظیم شد. برای تایید پایایی پرسشنامه های تحقیق تعداد ۳۰ پرسشنامه از بین پرسشنامه های توزیع شده به صورت کاملاً تصادفی انتخاب و با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و ضریب آلفای کرونباخ مقدار پایایی پرسشنامه ۰/۸۷ گزارش شد. در سطح آمار استنباطی، از آزمون K-S و آزمون یومان ویتنی استفاده شد.

یافته ها: یافته های تحقیق نشان می دهد که میزان سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی تفاوت معناداری داشت؛ به این معنی که میزان سرمایه اجتماعی و همچنین مولفه های آن در دانشجویان تربیت بدنی به طور معناداری بیش از دانشجویان غیر تربیت بدنی بود.

بحث: می توان ابراز داشت، به دلیل شرکت در فعالیتهای بدنی و حضور بیشتر در میادین ورزشی و گرد آمدن در این فضاها با سایر ورزشکاران، سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی بیشتر از دانشجویان غیر تربیت بدنی است.

واژه های کلیدی: سرمایه اجتماعی، دانشجوی، تربیت بدنی.

مقدمه

۱. استادیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

نویسنده مسئول: h.abdolmaleki@ut.ac.ir

۲. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۳. استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران

امروزه در کنار سرمایه‌های انسانی، مالی و اقتصادی، سرمایه دیگری به نام سرمایه اجتماعی مورد بهره برداری قرار گرفته است. این مفهوم به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبعی باارزش اشاره دارد که با خلق هنجارها و اعتماد متقابل، موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود. هر چند این اصطلاح نسبتاً تازه به نظر می‌رسد، اما ریشه آن را می‌توان تا آغاز قرن بیستم دنبال کرد، حتی برخی آن را در آراء اندیشمندان متقدم و کلاسیک جستجو می‌کنند (۱).

صاحب نظران و پژوهشگران از چند منظر به موضوع سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند. برخی در آثارشان به دلایل و علل شکل‌گیری سرمایه اجتماعی در جامعه اشاره کرده و برخی دیگر به توصیف و تبیین ابعاد سرمایه اجتماعی توجه نموده‌اند و نهایتاً عده‌ای دیگر بر نتایج و پیامدهای سرمایه اجتماعی در زندگی اجتماعی و سیاسی تاکید ورزیده‌اند (۲).

مانند بسیاری از مفاهیم علوم اجتماعی، تعریف سرمایه اجتماعی نیز تا حدودی مسأله‌ساز می‌باشد و به همین دلیل در مورد سرمایه اجتماعی تعاریف متعددی وجود دارد. جدول ۱، به طور خلاصه عناصر محوری دیدگاه‌های نظری درباره سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. عناصر محوری دیدگاه‌های نظری درباره سرمایه اجتماعی (۳)

نام محقق	تعریف سرمایه اجتماعی	سطح تحلیل	هدف
بورديو	مجموعه منابع بالفعل و بالقوه ای که با عضویت در شبکه پایداری از روابط، در دسترس فرد قرار می‌گیرد و خدمات متقابل را میسر می‌سازد.	گروهی	سرمایه اقتصادی
کلمن	جنبه‌هایی از ساختار اجتماعی که کنشگران از آن‌ها به عنوان منبع برای رسیدن به منافعیشان استفاده می‌کنند.	فردی/گروهی	سرمایه انسانی
پاتنام	اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که همکاری و مشارکت برای منافع متقابل را تسهیل می‌کند.	گروهی	توسعه سیاسی و دموکراسی
فوکویاما	اشتراک اعضای گروه در مجموعه ای از هنجارها یا ارزش‌های غیر رسمی جا افتاده	گروهی	توسعه اقتصادی
پکستن	روابط عینی افراد از یک طرف و پیوندهای ذهنی همان افراد از طرف دیگر	فردی/گروهی	-
تحلیل شبکه	سرمایه گذاری در روابط اجتماعی توسط افراد و دستیابی به پیوندهای اجتماعی مختلف که امکان دسترسی به منابع حمایتی و ابزاری متنوعی را فراهم می‌آورد.	فردی	منابع ابزاری و حمایتی متنوع

در این تحقیق با توجه به تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده شاخص‌های اعتماد اجتماعی، شبکه روابط

اجتماعی و عمل متقابل برای سرمایه اجتماعی انتخاب شده‌اند.

اعتماد اجتماعی: اعتماد اجتماعی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سرمایه اجتماعی و خمیرمایه نظم در جامعه مدنی است. به تعبیر زتومکا اعتماد سازوکار انسجام بخشی است که تجانس را در روابط اجتماعی و نظام‌ها ایجاد و حفظ

می‌کند. اعتماد تسهیل‌گر مشارکت، تعاون اجتماعی و پرورش ارزش‌های دموکراتیک است. اعتماد موجب پیوند شهروندان با نهادهای مختلف اجتماعی می‌شود، بنابر این می‌توان گفت، اعتماد یکی از جنبه‌های مهم روابط انسانی است که به زمینه‌سازی همکاری میان اعضای جامعه منجر می‌شود. اعتماد یک نگرش و جهت‌گیری اخلاقی مثبت نسبت به دیگری است که آن دیگری مورد تایید است. اعتماد مبین میزان ارزیابی ما از پدیده‌ای است که با آن مواجهیم و همواره مثبت است. اعتماد به عنوان یک جهت‌گیری اخلاقی معطوف به دیگری، حالتی از راحتی، اطمینان و انکاپذیری را دربردارد (۴).

شبکه روابط اجتماعی: شبکه‌های اجتماعی، توجه به آن و رشد تجزیه و تحلیل آن‌ها از دهه ۱۹۵۰ روندی روبه افزایش داشته است. میشل بر این باور است که پیوندهای سنتی در حال ضعیف شدن و پیوندهای تازه‌ای در حال رشد است. وی شبکه اجتماعی را اینگونه تعریف می‌کند: «مجموعه پیوندهای ویژه میان جمع مشخصی از افراد به صورت مضاعف، که وجه مشخصه این پیوندها آن است که به مثابه یک کل، برای تفسیر رفتار اجتماعی افراد درگیر، قابل استفاده است» (۵).

عمل متقابل (هنجارهای همیاری): پاتنام نوع خاصی از هنجارهای همیاری را مولدترین جزء سرمایه اجتماعی و حتی آن را ملاک سرمایه اجتماعی می‌نامد: «ملاک سرمایه اجتماعی اصل همیاری تعمیم یافته است». من اکنون این کار را برای شما انجام می‌دهم بی آنکه چیزی فوراً در مقابل انتظار داشته باشم، با این اطمینان که در طول راه شما یا دیگری لطف مرا پاسخ خواهید داد (۶).

او در تعریف هنجارهای همیاری به دو نوع تعریف اشاره می‌کند:

۱- متوازن: مبادله هم‌زمان چیزهای با ارزش برابر، مانند موقعی که همکاران روزهای تعطیلشان را با هم عوض می‌کنند.

۲- تعمیم یافته: رابطه تبادلی مداومی در جریان است که در همه حال یک طرفه و غیرمتوازن است اما انتظارات متقابلی ایجاد می‌کند مبنی بر اینکه سودی که اکنون اعطاشده باید در آینده بازپرداخت گردد (۷).

ورزش و تربیت بدنی از جمله مسائلی است که با توجه به کارکردها و پیامدهایی که به همراه دارد، مورد توجه دانشمندان بیشتر علوم است. آنچه موجب توجه محققان ورزشی به سرمایه اجتماعی شده، این است که نوع و میزان تعامل اجتماعی انسان‌ها در حوزه ورزش چه پیامدهای اجتماعی و سیاسی برای کل جامعه دارد. تحقیقات انجام شده در خارج از کشور در مورد رابطه بین سرمایه اجتماعی و ورزش نشان می‌دهند که مشارکت ورزشی به علت کمک به افزایش عزت نفس و برابری اجتماعی در تقویت جامعه مدنی موثر است (۸).

ورزش به عنوان یکی از مظاهر فردی- اجتماعی، ضمن حفظ و بقای سلامت روحی و جسمی آحاد جامعه، جهت ایفای صحیح نقش‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی حائز اهمیت است. ورزش علاوه بر این، دارای منافع اجتماعی خردتری مانند: افزایش حرمت و اعتماد به نفس، صاحب قدرت و اختیار شدن گروه‌های فاقد مزیت‌های اجتماعی، اصلاح و بهبود توانایی‌های اجتماعی به پذیرش ابتکار و نوآوری، تقلیل در جرم، خرابکاری، تخلف و انحراف اجتماعی، افزایش وحدت اجتماعی و همکاری، گسترش هویت جمعی و افزایش همبستگی، تشویق بهترین بودن در جامعه، ایجاد اشتغال و درآمدهای جدید، افزایش تولید به وسیله افزایش سطح سلامت نیروی کار، بهبود و افزایش سلامت عمومی در جامعه و... است؛ که اینها بخشی از کارکردهای ورزش در جامعه هستند. با توجه به اهمیت و جایگاه ورزش در زندگی افراد، برخی از مهمترین دلایل مشارکت افراد در فعالیتهای ورزشی عبارتند از:

- افراد به خاطر ویژگیهای خاص و توانایی‌هایی که دارند به ورزش روی می‌آورند.
 - مشارکت افراد در ورزش تحت تأثیر و نفوذ خانواده و دوستان می‌باشد.
 - وجود فرصت‌ها و امکانات مناسب برای بازی عامل دیگری است که سبب مشارکت افراد در ورزش می‌گردد (۹).
 بین ورزش و جامعه رابطه متقابلی وجود دارد. جامعه‌شناسان در گذشته بیشتر به تأثیر جامعه بر ورزش تأکید می‌کردند مبنی بر اینکه ورزش بازتاب دهنده روابط اجتماعی و فرهنگ جامعه است ولی در سال‌های اخیر محققان در پی آنند که تأثیر ورزش بر جامعه و اجتماع را که بعد دیگری از این ارتباط است را بررسی نمایند. به دلیل آنکه عنصر فرهنگی و اجتماعی زندگی جمعی در عصر حاضر در معرض خطر و کم‌رنگ شدن قرار گرفته است و محققان در پی شناسایی عوامل تأثیرگذار بر تقویت این عناصر می‌باشند، که پرداختن به ورزش می‌تواند یکی از عوامل مدنظر فوق باشد. همچنان که از فواید اجتماعی ورزش بر می‌آید یکی از کارکردهای پنهان مشارکت ورزشی، ایجاد شبکه‌های دوستان و ایجاد پیوند و همبستگی بین افراد است که یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی است. ایده محوری سرمایه اجتماعی در واژه روابط خلاصه می‌شود. به این صورت که اعضای جامعه با برقراری تماس با یکدیگر و پایدار ساختن آنها، قادر به همکاری با یکدیگر می‌شوند و به این طریق چیزهایی را کسب می‌کنند که به تنهایی قادر به کسب آنها نمی‌باشند و یا با دشواری بسیار موفق به کسب آنها می‌شوند. انسانها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل می‌شوند و تمایل دارند که ارزشهای مشترکی با سایر اعضای این شبکه‌ها داشته باشند. با گسترش شبکه‌ها، آنها نوعی دارایی را تشکیل می‌دهند که می‌توان آن را به عنوان نوعی سرمایه تحت سرمایه اجتماعی مورد ملاحظه قرار داد. یا به عبارت دیگر می‌توان سرمایه اجتماعی را اینگونه تعریف نمود: «سرمایه اجتماعی آن دسته از ویژگی‌های زندگی اجتماعی، شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد است که مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا به شیوه‌های مؤثرتر اهداف مشترک خود را تعقیب نمایند» (۱۰).

مطالعات سرمایه اجتماعی در زمینه ورزش و سازمان‌های ورزشی در حال تبدیل شدن به یکی از زمینه‌های مهم پژوهشی است. برای درک طبیعت سرمایه اجتماعی، دانستن این نکته که انواع آن در ابعاد جغرافیایی و زمینه‌های مختلف فرهنگی متفاوت است، بسیار مهم خواهد بود. یکی از افرادی که به صراحت بحث‌های قابل توجهی در زمینه نقش سرمایه اجتماعی و ورزش داشته، اوسلانر^۴ است. به نقل از وی: «ورزش سرمایه اجتماعی می‌سازد زیرا اعتماد به نفس را گسترش داده و احترام به قوانین را آموزش می‌دهد» و «ورزش ارتباطات اجتماعی ما را گسترش می‌دهد. ورزش به شکل پنهانی سبب گسترش قدرت تحمل و ارزش‌های برابری طلبانه می‌شود». در ورزش سه فرایند برای تولید سرمایه اجتماعی به کار می‌افتد: ساختن اعتماد به نفس، ارتباطات اجتماعی و درس‌های اخلاقی، اما هنوز مشخص نشده که آیا سازمان‌های ورزشی نسبت به سازمان‌های داوطلبی دیگر نقش بیشتری در تولید سرمایه اجتماعی دارند (۱۱).

برای اولین بار در یک مطالعه ملی، وضعیت سرمایه اجتماعی جوانان کشور، در سال ۱۳۸۶ توسط گروهی از جامعه‌شناسان و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های کشور مورد سنجش قرار گرفت. بر این اساس ۴۹ درصد از جوانان معتقدند که وضعیت جامعه در آینده بهتر خواهد شد. ارتباط جوانان با نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی کم است. میزان سرمایه اجتماعی جوانان کشور به طور کلی، کم رو به متوسط است. میزان اعتماد بین فردی جوانان کم است و برخی از ابعاد سرمایه اجتماعی قدیم دچار فرسایش شده، اما سرمایه اجتماعی جدید هنوز شکل نگرفته است (۱۲).

«سرمایه اجتماعی جوانان در ایران»، موضوع پژوهشی است که شبانی، موسوی و مدنی قهقرخی در سال ۱۳۸۷، در میان ۴۵۰۰ نفر از افراد ۱۵-۲۹ سال ساکن در استان‌های کشور به انجام رسانده‌اند. در این تحقیق سرمایه اجتماعی جوانان در ابعاد عینی و ذهنی در نظر گرفته شده که مشتمل بر روابط انجمنی، پیوندها و اعتماد فردی، هنجارها و اعتماد اجتماعی، همبستگی و انسجام اجتماعی و حمایت اجتماعی است. یافته‌های تحقیق نشان دهنده ضعف سرمایه اجتماعی در میان جوانان به ویژه در بعد روابط انجمنی و اعتماد به ناآشنایان و مسئولان است. تاثیر ویژگی‌های فردی و اجتماعی بر سرمایه اجتماعی جوانان معنادار بوده است. با توجه به معناداری روابط و غلبه سرمایه اجتماعی سنتی در میان جوانان، بهبود محیط اجتماعی، تقویت نهادهای مدنی، اصلاح بینش‌ها و نگرش‌ها و سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی توصیه شده است (۷).

احمدی (۱۳۸۳) در پایان نامه کارشناسی ارشد خویش با عنوان «سرمایه اجتماعی و شاخص‌های ارزیابی آن»، ضمن معرفی و بیان اهمیت این مفهوم و کارکردهای آن در مطالعات اجتماعی و اقتصادی، به بررسی الگوهای مختلفی که برای اندازه‌گیری آن مورد استفاده قرار گرفته، پرداخته است. هدف اصلی از انجام این رساله یافتن شاخص‌های استاندارد برای اندازه‌گیری و سنجش سرمایه اجتماعی در دوره‌های مختلف زمانی و در جوامع مختلف بوده است. وی از میان شاخص‌های متعدد، برخی از آن‌ها که معیار و مقیاس عینی‌تری در جامعه ایرانی داشته‌اند را برگزیده و به ارزیابی وضعیت سرمایه اجتماعی در جامعه ایرانی طی برنامه سوم توسعه پرداخته‌است، نتیجه اینکه ذخیره سرمایه اجتماعی هم از بعد کمی و هم به لحاظ شاخص‌های کیفی با افت تدریجی روبرو بوده است و این کاهش تاثیر منفی خود را بر اهداف برنامه‌های توسعه و افزایش هزینه‌های این برنامه‌ها تحمیل نموده‌است (۱۲).

پارسامهر و جسمانی (۱۳۹۰) در پژوهش خود با عنوان «نقش سرمایه اجتماعی بر مصرف ورزش (تماشای ورزش) مطالعه موردی جوانان شهر یزد» یافته‌های پژوهش خود را اینگونه بیان کردند: یافته‌های این بررسی رابطه معنی‌داری را بین میزان سرمایه اجتماعی و مصرف ورزش نشان داد (۱۱).

تنها پژوهشی که ارتباط نزدیکی با پژوهش حاضر دارد تحقیقی است که رحمانی فیروزجاه و همکاران (۱۳۹۰) با عنوان «سنجش تمایز سرمایه اجتماعی جوانان با محوریت مشارکت ورزشی (مطالعه موردی: دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار دانشگاه مازندران)» انجام داده‌اند و در نتایج تحقیق خود ابراز داشتند که بین میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار تفاوت معنی‌داری وجود دارد که مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد این تفاوت به نفع ورزشکاران است (۹).

در پژوهشی، مک فرسون (۱۹۷۶) مصرف ورزش را به عنوان وسیله‌ای برای ارتقا یکنپارچگی اجتماعی، همکاری و تفاهم در بین و در درون جوامع توصیف کرده است (۷).

در خصوص اثر مشارکت‌های داوطلبانه در سازمان‌های ورزشی بر اعتماد اجتماعی و علاقه به امور سیاسی در کشورهای اسکاندیناوی تحقیقاتی صورت گرفته است، از جمله تحقیق سپیل (۲۰۰۷) در نورژ با عنوان «ورزش و سرمایه اجتماعی». سپیل اثرگذاری ورزش بر سرمایه اجتماعی را از طریق سه سازوکار ممکن می‌داند: افزایش اعتماد به نفس، گسترش ارتباطات اجتماعی و تقویت اخلاق‌گرایی (۱۳). سپیل در پی تحقیق خویش به این نتیجه رسید که افرادی که در سازمان‌های ورزشی به طور داوطلبانه مشارکت می‌کنند از اعتماد اجتماعی بیشتری برخوردار بوده

و بیشتر به پیگیری مسائل سیاسی و مدنی جامعه خود علاقه‌مندند. وی البته بیان داشت که تنها عضویت در سازمان‌های ورزشی، افزایش در میزان سرمایه اجتماعی را سبب نمی‌شود و زمانی سرمایه اجتماعی افزایش می‌یابد که توأم با عضویت در سایر سازمان‌های داوطلبانه باشد (۱۳).

از جمله مقالاتی که در آن به طور مستقیم بر رابطه بین ورزش و سرمایه اجتماعی تاکید شده است مقاله ای است تحت عنوان «دموکراسی و سرمایه اجتماعی» که اوسلانر در آن ورزش را قلمرویی شایسته برای ایجاد سرمایه اجتماعی می‌داند. وی بیان می‌دارد: «ورزش سرمایه اجتماعی را ایجاد می‌کند چرا که اعتماد به نفس را سبب می‌شود و احترام به قوانین را می‌آموزد... ورزش تماس‌های اجتماعی ما را گسترده‌تر می‌سازد. آستانه تحمل را بالا می‌برد و ارزش‌های مساوات طلبی را بسط می‌دهد. افراد ورزش نمی‌کنند که اخلاقی‌تر جلوه‌کنند، بلکه آموزه‌های معنوی و اخلاقیات نتیجه فرعی ورزش در میان ورزشکاران می‌باشند.» از اینرو ایجاد اعتماد به نفس، برقراری تماس‌های اجتماعی و آموزه‌های معنوی سه فرآیندی هستند که اوسلانر از آن‌ها به عنوان خدمت فعالیت‌های ورزشی به سرمایه اجتماعی نام می‌برد. البته میزان تاثیر ورزش بر هر یک از فرآیندهای یاد شده در تحقیق سیپل مورد بررسی قرار گرفته است. اوسلانر را می‌توان به عنوان آغازگر این بحث و البته از طرفداران سرسخت آن نام برد (۱۳). بورديو در تبیین اینکه چرا طبقات اجتماعی متفاوت میزان‌های متفاوتی از مصرف در رشته‌های ورزشی خاص را دارند معتقد است که مصرف فرهنگی که شامل مصرف ورزشی نیز می‌شود بستگی به سلیق و رجحان‌های هر طبقه دارد و همچنین به مهارت‌ها و شناخت آن‌ها از آن ورزش‌ها دارد. ورزش‌های مختلف در نزد طبقات مختلف از ترجیحات مختلفی برخوردار هستند در واقع مصرف ورزش به خصوص ورزش‌های خاص به مانند علائق آنها به برخی از رشته‌های خاص هنری و ادبی می‌باشد. عضویت در باشگاه‌های ورزشی و گروه‌ها یکی از شکل‌های کلیدی معاشرت در زندگی اجتماعی است که پاتنام آن را عنصری مهم در سرمایه اجتماعی شخص می‌داند؛ گروه‌های ورزشی شبکه‌هایی ایجاد می‌کنند که باعث گسترش مشارکت اجتماعی افراد می‌شود (۱۴).

چاروی (۲۰۰۳) نیز در مقاله ای با عنوان «اجتماع گرایی، ورزش و سرمایه اجتماعی» بیان داشت که مشارکت ورزشی به علت کمک به افزایش عزت نفس و برابری اجتماعی در تقویت جامعه مدنی موثر است (۷). دلانی^۱ و همکاران (۲۰۰۵) در تحقیق خود با عنوان «ورزش و سرمایه اجتماعی در انگلستان»، بیان داشتند که بین شرکت در فعالیت‌های ورزشی و همچنین تماشای ورزش از طریق تلویزیون و مولفه‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد، شبکه روابط اجتماعی و عمل متقابل) هم در سطح فردی و هم در سطح ملی ارتباط معنی داری وجود دارد (۱۵).

تانتز^۲ (۲۰۰۵)، در پژوهشی تحت عنوان «ورزش رقابتی و سرمایه اجتماعی در روستاهای غرب استرالیا» خاطر نشان می‌کند که ورزش قسمت مهمی از زندگی روستاییان استرالیایی و سرمایه اجتماعی هم منبع مثبتی در محدوده‌های روستایی است. این مقاله نشان داد که مصرف ورزش یک عرصه مهم برای ایجاد و حفظ سرمایه اجتماعی می‌باشد (۱۱).

۱. Delaney

۲. Tantez

آترلی^۱ (۲۰۰۶)، در پژوهشی تحت عنوان «ورزش، محلی‌گرایی و سرمایه اجتماعی در استرالیا» به این نتیجه رسیده است که مصرف ورزش می‌تواند موجب شود که شبکه‌های اجتماعی شکل و کارکرد خود را از ورزش‌ها بگیرند.

آنچه موجب توجه محققان ورزشی به سرمایه اجتماعی شده، این است که نوع و میزان تعامل اجتماعی انسان‌ها در حوزه ورزش چه پیامدهای اجتماعی و اقتصادی برای کل جامعه دارد. در تحقیقات مشخص شده که افراد فعال در حوزه ورزش، سرمایه اجتماعی بالاتری دارند و در نتیجه از اعتماد اجتماعی بالاتری هم برخوردار هستند (۸). با توجه به اینکه در سال‌های اخیر اقبال عمومی به ورزش و فعالیت‌های ورزشی در جهان و همچنین جامعه ما گسترش یافته‌است و ورزش به عنوان پدیده‌ای اجتماعی چه از لحاظ جنسی و چه از نظر طبقات سنی، همه سطوح را تحت پوشش قرار داده‌است و از سوی دیگر، با توجه به نتایج تحقیقات محققان در دهه‌های اخیر، شاهد نزول سرمایه اجتماعی در جوامع مختلف و بالاخص کشورمان ایران می‌باشیم، لذا شایسته است محققان به بررسی پدیده‌های اجتماعی - فرهنگی و ... که می‌تواند بر افزایش میزان سرمایه اجتماعی تأثیرگذارد، بپردازند. با توجه به بررسی‌های به عمل آمده در عصر حاضر، ورزش و پرداختن به ورزش نمونه‌ای از پدیده‌های اجتماعی است که به نظر می‌رسد در عین حال که سرمایه اجتماعی موجود در جامعه می‌تواند به توسعه ورزش کمک کند، بلکه اقبال عمومی جامعه به ورزش و پرداختن به ورزش نیز می‌تواند از عوامل تقویت ابعاد سرمایه اجتماعی مثل: وفاق اجتماعی و همبستگی اجتماعی بالا، روحیه انعطاف‌پذیری و تنوع‌طلبی، مشارکت مدنی بالا، اعتماد اجتماعی و ... باشد که نشان از سلامت اجتماعی و روانی یک جامعه می‌تواند باشد.

بنابراین لازم است روشن ساخت که آیا پرداختن به ورزش و گسترش روزافزون آن می‌تواند به عنوان فرصتی برای تقویت سرمایه اجتماعی باشد؟ آشنایی با این فرصت‌ها و چالش‌ها در گرو سنجش تمایز سرمایه اجتماعی در جوامع آماری مختلف می‌باشد. به همین منظور مطالعه حاضر در صدد مقایسه سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن (اعتماد اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی و عمل متقابل) در بین دانشجویان تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی دانشگاه تهران می‌باشد.

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر چگونگی جمع‌آوری داده‌ها توصیفی از نوع پیمایشی به شمار می‌آید که به شکل میدانی انجام گرفت. این تحقیق دو جامعه آماری داشت. جامعه اول شامل کلیه دانشجویان دانشگاه تهران (تقریباً ۳۲ هزار نفر) در رشته‌های غیر تربیت‌بدنی و جامعه دوم شامل کلیه دانشجویان رشته تربیت‌بدنی (حدود ۷۰۰ نفر)، در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، در دو گروه جنسیتی (مونث و مذکر) بود که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری طبقه‌ای بود که به صورت تصادفی انجام شد. محقق در ۲۷ دانشکده تابعه دانشگاه تهران حضور یافته و با توجه به هدف اصلی تحقیق مبنی بر مقایسه دانشجویان تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی، دانشجویان را به دو طبقه تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی تقسیم و پرسشنامه‌ها را در بین آنها توزیع و سپس جمع‌آوری کرد. از آنجا که حجم جامعه آماری بیش از ۳۲ هزار نفر را شامل می‌شد، حجم نمونه این تحقیق بر اساس جدول مورگان شامل ۳۸۴ از دانشجویان غیر تربیت‌بدنی و ۲۵۰ نفر از دانشجویان تربیت‌بدنی است که با احتمال بیست درصد ریزش ۷۰۰ پرسشنامه تهیه شد و در مجموع دو جامعه آماری ۶۵۰

پرسشنامه به صورت کامل تکمیل شده و در تجزیه و تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. ابزار جمع آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که بر اساس پرسشنامه سرمایه اجتماعی پاتنام تدوین شده و دارای ۱۹ سوال بود که براساس مقیاس ۵ ارزشی لیکرت امتیاز بندی شد. پرسشنامه شامل بخش‌های زیر بود:

بخش اول پرسشنامه: شامل ۵ سوال که مربوط به متغیرهای جمعیت شناختی^۱ شامل سن، جنسیت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و وضعیت سکونت دانشجویان بود.

بخش دوم: شامل ۱۴ سوال بود که میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان را اندازه گیری می‌کرد. در این پرسشنامه سوال های ۱۱ تا ۱۵ (سوال ۵) مربوط به اعتماد اجتماعی، ۱۶ تا ۲۰ (سوال ۵) مربوط به شبکه روابط اجتماعی و سوالات ۲۱ تا ۲۴ (سوال ۴) مربوط به عمل متقابل بود. هر کدام از سوالات دارای مقیاس پنج ارزشی لیکرت به این صورت بود: کاملاً موافق ۵، موافق ۴، بی‌نظر ۳، مخالف ۲ و کاملاً مخالف ۱.

برای اطمینان از روایی صوری پرسشنامه، پرسشنامه اولیه را به ۱۰ تن از اساتید رشته ارتباطات و علوم اجتماعی و همچنین مدیریت ورزشی ارائه و با جمع بندی نظرات آنان پرسشنامه نهایی تنظیم شد. برای تایید پایایی پرسشنامه‌های تحقیق با توجه به محدودیت‌های موجود، به منظور بررسی اولیه بین جامعه مورد نظر، تعداد ۳۰ پرسشنامه از بین پرسشنامه‌های توزیع شده به صورت کاملاً تصادفی انتخاب و با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و ضریب آلفای کرونباخ مقدار پایایی پرسشنامه ۰/۸۷ گزارش شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شده است. به این صورت که پس از استخراج داده‌های پرسشنامه، ابتدا جهت بررسی متغیرهای جمعیت شناختی از روش‌های توصیفی و برای بررسی فرضیات پژوهش از آمار استنباطی استفاده شد. در سطح آمار استنباطی، از آزمون K-S و یومان ویتنی استفاده شد. این محاسبات از طریق نرم افزار SPSS (نسخه ۱۹) اجرا شد.

جدول ۲. آلفای کرونباخ سوالات پرسشنامه

پرسشنامه	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
اعتماد اجتماعی	۵	۰/۸۳
شبکه روابط اجتماعی	۵	۰/۸۹
عمل متقابل	۴	۰/۸۸

نتایج و یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

در این قسمت مشخصات فردی جامعه آماری از قبیل، سن، جنسیت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی با استفاده از جدول و نمودار بررسی شده است.

جدول ۳. توزیع و درصد فراوانی سن نمونه آماری

مولفه	فراوانی	درصد فراوانی
سن	۴۶۱	۷۰/۹
۱۸ تا ۲۴ سال		

مولفه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	۱۸۹	۲۹/۱
	۳۲۷	۵۰/۳
رشته تحصیلی	۳۲۳	۴۹/۷
	۲۵۳	۳۸/۹
مقطع تحصیلی	۳۹۷	۶۱/۱
	۳۸۱	۵۸/۶
مقطع تحصیلی	۲۶۹	۴۱/۴
	۶۵۰	۱۰۰/۰
مجموع		

قبل از انجام آزمون فرضیه‌های تحقیق، برای مشخص کردن طبیعی بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S) استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ درج شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها

سرمایه اجتماعی	عمل متقابل	شبکه روابط اجتماعی	اعتماد اجتماعی	میانگین
۳/۵۷	۳/۷۵	۳/۶۹	۳/۲۸	
۰/۸۴	۰/۸۲	۰/۷۶	۱/۱۵	
۳/۷۵	۳/۶۲	۳/۰۰	۳/۶۵	
۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	

با توجه به نتایج جدول ۴، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها غیرطبیعی است و بنابراین برای آزمون فرضیه‌ها باید از آزمون ناپارامتریک یومان ویتنی استفاده شود.

جدول ۵ میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان را برحسب رشته تحصیلی آنان نشان می‌دهد، همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود، میزان سرمایه اجتماعی در دانشجویان تربیت بدنی (۴ از ۵) و در بین دانشجویان غیر تربیت بدنی (۳/۳۰ از ۵) است. همچنین مولفه‌های سرمایه اجتماعی کل، به ترتیب اولویت در هر دو گروه عبارت‌اند از: عمل متقابل، شبکه روابط اجتماعی و اعتماد اجتماعی.

جدول ۵. میزان سرمایه اجتماعی افراد نمونه بر اساس رشته تحصیلی

مولفه	جنسیت	تعداد	میانگین (از ۵)	انحراف معیار
اعتماد اجتماعی	تربیت بدنی	۲۵۳	۳/۷۷	۰/۸۵
	غیر تربیت بدنی	۳۹۷	۲/۹۷	۱/۲۱
شبکه روابط اجتماعی	تربیت بدنی	۲۵۳	۴/۰۵	۰/۵۹
	غیر تربیت بدنی	۳۹۷	۳/۴۶	۰/۷۶
تربیت بدنی		۲۵۳	۴/۱۸	۰/۶۴

عمل متقابل	غیر تربیت بدنی	۳۹۷	۳/۴۷	۰/۸۰
سرمایه اجتماعی کل	تربیت بدنی	۲۵۳	۴/۰۰	۰/۶۲
	غیر تربیت بدنی	۳۹۷	۳/۳۰	۰/۸۵

جدول ۶ نتایج آزمون یومان ویتنی را برای مقایسه میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی نشان می‌دهد.

جدول ۶. مقایسه سرمایه اجتماعی نمونه تحقیق بر اساس رشته تحصیلی

میزان P	میزان Z	آماره U	میانگین	رشته تحصیلی (تعداد)	مولفه
۰/۰۰۱	-۹/۰۹	۲۹۰۴۶/۵۰	۳/۷۷±۰/۸۵	تربیت بدنی (۲۵۳)	اعتماد اجتماعی
			۲/۹۷±۱/۲۱	غیر تربیت بدنی (۳۹۷)	
۰/۰۰۱	-۹/۵۸	۲۷۹۱۲/۵۰	۴/۰۵±۰/۵۹	تربیت بدنی (۲۵۳)	شبکه روابط اجتماعی
			۳/۴۶±۰/۷۶	غیر تربیت بدنی (۳۹۷)	
۰/۰۰۱	-۱۰/۴۸	۲۵۸۶۷/۵۰	۴/۱۸±۰/۶۴	تربیت بدنی (۲۵۳)	عمل متقابل
			۳/۴۷±۰/۸۰	غیر تربیت بدنی (۳۹۷)	
۰/۰۰۱	-۱۰/۳۰	۲۶۱۷۵/۰۰	۴/۰۰±۰/۶۲	تربیت بدنی (۲۵۳)	سرمایه اجتماعی
			۳/۳۰±۰/۸۵	غیر تربیت بدنی (۳۹۷)	

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، میزان سرمایه اجتماعی و همچنین تمامی مؤلفه‌های آن در دانشجویان تربیت بدنی در مقایسه با دانشجویان غیر تربیت بدنی بالاتر بوده و این اختلاف معنادار است ($P \leq 0.05$)؛ بنابراین می‌توان گفت، سرمایه اجتماعی در دانشجویان تربیت بدنی به طور معناداری بیشتر از دانشجویان غیر تربیت بدنی است.

بحث و نتیجه گیری

امروزه منابع اطلاعاتی و تحقیقاتی اندکی وجود دارد که به طور مستقیم به مقایسه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی بپردازند. با این وجود، در این مقاله تلاش شده یکی از کارکردهای مورد انتظار ورزش و فعالیت بدنی، یعنی بهبود سرمایه اجتماعی دانشجویان، مورد مطالعه قرار گیرد. برای این امر و با فراهم کردن زمینه مقایسه‌ای، دانشجویان رشته‌های غیر تربیت بدنی دانشگاه تهران با دانشجویان تربیت بدنی این دانشگاه مورد مقایسه قرار گرفتند. در این مقاله و با استفاده از آزمون‌های آماری مناسب، مشخص گردید بین سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی تفاوت معناداری وجود دارد و با مقایسه میانگین‌ها مشخص گردید سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی بیشتر از دانشجویان غیر تربیت بدنی است. در ارتباط با مقایسه سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی تحقیق ناهمسویی وجود ندارد اما پژوهش رحمانی فیروزجاء و

همکاران (۱۳۹۰) که به این نتیجه رسیدند، بین میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار تفاوت معنی‌داری وجود دارد که مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد این تفاوت به نفع ورزشکاران است، با تحقیق حاضر همسویی دارد.

سرمایه اجتماعی یکی از مفاهیم کلیدی علوم اجتماعی است که در دوره جدید بخش قابل توجهی از ادبیات علوم اجتماعی را از حیث نظری و تجربی به خود اختصاص داده است. این مفهوم به دلیل ماهیت و محتوایی که دارد تقریباً به تمامی موضوعات و مسائل مطرح در حوزه انسانی و اجتماعی ارتباط پیدا می‌کند. این ارتباط و پیوند هر چند که در نوع خود بیانگر اهمیت کارکردی سرمایه اجتماعی می‌باشد لیکن موجب پیچیدگی، گستردگی و تنوع موضوع نیز شده است که برآیند آن را می‌توان در چند وجهی بودن، اختیار نمودن سطوح و واحدهای تحلیلی متعدد، پیچیدگی مفهومی و دیگر موارد جستجو نمود. سرمایه اجتماعی به مردم این آموزه را القا می‌کند که «منافع خود را در عمل در جهت منافع جمعی تعقیب کن» در مجموع الزامات مدنی و وقتی با اعتماد اجتماعی ترکیب شده و به‌وسیله همبستگی اجتماعی پشتیبانی شود، سرمایه اجتماعی را به‌وجود می‌آورد؛ بنابراین سرمایه اجتماعی فرصت‌های جدیدی برای جوامع جهت مشارکت در زندگی مدنی را بوجود می‌آورد. از آنجائیکه کارکردگرایان از جمله کارکردهای اجتماعی ورزش را افزایش ارتباطات اجتماعی، کسب مهارت‌های اجتماعی، شکل‌گیری هویت اجتماعی افراد می‌دانند که این موارد از زیرشاخه‌های سرمایه اجتماعی از نظر پاتنام می‌باشد بنابراین با توجه به یافته‌های تحقیق سیبل (۲۰۰۶) و بر پایه تئوری پاتنام و با در نظر گرفتن نتایج تحقیق حاضر مبنی بر بیشتر بودن میزان سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان تربیت‌بدنی در مقایسه با دانشجویان غیرتربیت‌بدنی، می‌توان مشارکت ورزشی و عضویت در انجمن‌های ورزشی را از عوامل تأثیرگذار بر سرمایه اجتماعی دانست.

همچنین در این تحقیق مشخص گردید میزان مولفه‌های سرمایه اجتماعی یعنی، اعتماد اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی و عمل متقابل دانشجویان تربیت‌بدنی و غیرتربیت‌بدنی تفاوت معناداری وجود دارد که با مقایسه میانگین‌ها مشاهده شد که این تفاوت به نفع دانشجویان تربیت‌بدنی است که این نتیجه با پژوهش فیروزجاه و همکاران (۱۳۹۰) همسویی دارد. اگر از دیدگاه لین بنگریم، می‌توان گفت شرکت در فعالیت‌های ورزشی افراد را در «موقعیت شبکه‌ای» خاصی قرار می‌دهد که منابع ارتباط یا به عبارتی دارایی‌های ارتباطی آنها را افزایش می‌دهد. اما مباحث لین صرفاً بر منافع فردی سرمایه اجتماعی متمرکز است و سرمایه اجتماعی را در درجه اول امری فردی می‌داند که افراد با انگیزه کسب سود برای خود اقدام به سرمایه‌گذاری در روابط اجتماعی می‌کنند اما در این پژوهش منافع عمومی سرمایه اجتماعی مدنظر بوده است. همچنین می‌توان گفت که اساساً شرکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی از طریق فراهم کردن کانال‌های ارتباطی گسترده و تعهدات و انتظارات متقابل برای ورزشکاران بستر مناسبی را برای بهبود سرمایه اجتماعی فراهم می‌کند و در این میان دانشجویان تربیت‌بدنی که در این فعالیت‌ها به نسبت سایر دانشجویان بیشتر حضور دارند، دارای شبکه ارتباطی، اعتماد و عمل متقابل بهتری هستند. این نتیجه مؤید دیدگاه پاتنام در مورد شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی است که کسانی به شبکه‌های غیررسمی بیشتری تعلق دارند، بیشتر به انجام دادن کارهای داوطلبانه تمایل دارند. همچنان که از فواید اجتماعی ورزش بر می‌آید یکی از کارکردهای پنهان مشارکت ورزشی، ایجاد شبکه‌های دوستان و ایجاد پیوند و همبستگی بین افراد است که یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی است. ایده محوری سرمایه اجتماعی در واژه روابط خلاصه می‌شود. به این صورت که اعضای جامعه با برقراری تماس با یکدیگر و پایدار ساختن آنها، قادر به همکاری

با یکدیگر می‌شوند و به این طریق چیزهایی را کسب می‌کنند که به تنهایی قادر به کسب آنها نمی‌باشند و یا با دشواری بسیار موفق به کسب آنها می‌شوند. انسانها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل میشوند و تمایل دارند که ارزش‌های مشترکی با سایر اعضای این شبکه‌ها داشته باشند. با گسترش شبکه‌ها، آنها نوعی دارایی را تشکیل می‌دهند که می‌توان آن را به عنوان نوعی سرمایه تحت سرمایه اجتماعی مورد ملاحظه قرار داد. در این بین تلاش رسانه‌های گروهی در همگانی ساختن ورزش و ساده‌سازی مفاهیم آن و ایجاد گرایش مثبت به آن، پیدایش توجهات روزافزون به کسب آمادگی جسمانی و افزون بر این عوامل، نفوذ فرهنگ بدنی به ارگان‌ها و دانشگاه‌ها و دستگاه‌های گوناگون اجتماعی به علاوه عناصر مهمی چون دگرگونی فرهنگی و اجتماعی در این زمینه اثر گذاشتند. ورزش و فعالیتهای بدنی از مجموع این دگرگونی‌ها و تحولات تاجایی اثر پذیرفتند که نگرش این عصر و گرایش‌های آن به سمت ورزش و فرهنگ بدنی با آنچه در ادوار گذشته بود به کلی دگرگون شد. در سایه تحولات فوق، اهداف جدیدی برای ورزش و تربیت بدنی وضع شد. یکی از مهمترین شناسه‌های این دگرگونی، تکیه کردن هرچه بیشتر به فناوری‌های پیشرفته تولید بود که این خود، اوقات فراغت بیشتری را فراهم نمود که لازم بود با فعالیتهای مختلف پر شود. دانشجویان تربیت بدنی جدای شرکت در کلاس‌های عملی خود در دانشگاه، در فعالیتهای ورزشی فوق برنامه، عضویت در باشگاه‌های ورزشی فعالیت بیشتری داشته و حتی می‌توان گفت با اساتید و دانشجویان مقاطع تحصیلی دیگر ارتباط بیشتری دارند و در برنامه‌های گروهی دانشگاه بیشتر شرکت می‌کنند و حتی با دانشجویان رشته‌های غیر تربیت بدنی سایر دانشکده‌ها و دانشجویان تربیت بدنی سایر دانشگاه‌ها ارتباطات بیشتری برقرار می‌کنند. این بدان معنی است که رشته دانشگاهی تربیت بدنی توانسته‌است زمینه‌ای فراهم کند تا افرادی که وارد این رشته می‌شوند، شبکه ارتباطات خود را گسترش دهند و با جامعه ارتباط گسترده‌تری برقرار کنند.

در دنیای امروز با گسترش ارتباطات در سطح ملی و بین‌المللی و افزایش امکان برقراری روابط متقابل بین افراد، گروه‌ها و سازمان‌های مختلف، لزوم وجود اعتماد در جامعه و فراهم نمودن بسترهای تقویت‌کننده آن بیش از پیش احساس می‌شود. همچنین مشاهده شد دانشجویان تربیت بدنی در مقایسه با دانشجویان غیر تربیت بدنی اطرافیان خود را قابل اعتماد تر می‌بینند. عضویت و مشارکت در گروه‌های دارای نظم افقی (مانند باشگاه‌های ورزشی، اتحادیه‌های داوطلبانه) و شبکه‌های مشارکت مدنی یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی است و به عبارت بهتر ارتباطات و فعالیتهای اجتماعی (رسمی - غیررسمی) می‌تواند احتمال مشارکت در دیگر انواع فعالیتهای اجتماعی (فعالیت‌های ورزشی) را در جامعه افزایش دهد، تطابق دارد. دانشجویانی که در جامعه فعالانه شرکت می‌کنند، فرصت‌های بیشتری برای کسب مهارت‌های اجتماعی، فیزیکی و بین شخصی به منظور ایجاد شبکه‌های ارزشمند اجتماعی و نیز توسعه احساس تعلق درون جامعه دارند. به همین صورت روابط شخصی که از طریق مشارکت در اجتماعات ایجاد می‌شود، دارای پتانسیلی است برای توسعه آنچه پائنام از آن به‌عنوان هنجارهای تعامل تعمیم‌یافته یاد می‌کند. در پایان باتوجه به دلایل احتمالی زیادی که باعث بیشتر بودن میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان تربیت بدنی شده است، پیشنهاد می‌شود تحقیقی گسترده برای تعیین دلایل تفاوت میزان سرمایه اجتماعی در بین دانشجویان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی صورت گیرد.

1. Amaanian, A. Asadi, P. (2011), the role of social capital in the dissemination of knowledge and intellectual capital, strategy Jasmine Issue 28.
2. Bilan, E. (2011), the social capital of female athletes (Case Study: Tehran 6th District), Master's thesis, Faculty of Social Sciences at Tehran University.
3. Javaheri, F and Bagheri, L. (2007), The impact of Internet use on social and human capital (case study of Tehran University students), Journal of Faculty of Letters and Human Sciences, Mashhad University Frdvshy, S. 15 No. 49-58.
4. Pruijt, H. (2002). "Social capital and the equalizing potential of the internet. « Social Science Computer Review 20(2): 109-115.
5. Mitchel J.C. (1999). Social Networks in Urban Situations: Analyses of Personal Relationships in central African Towns. Manchester: Manchester University Press.
6. Putnam, Robert. (2005), society, social capital and public life; translation Khakbazan and H. A. Pooyan, Tehran: Publishing binding.
7. Abdolmaleki, H. (2013), the relationship between sports media usage and social capital at Tehran University students, a master's thesis. Tehran University. Faculty of Physical Education and Sports Science.
8. Goodarzi, Mahmoud (2011), Management of Organizational Behavior in Sport, Tehran University Press.
9. Rahmani Firouzjah, A., et al (2011) Measuring social capital distinguish youth with a focus on sports participation (Case Study: University of mazandaran student-athletes and non-athletes), Journal of Youth Studies, Sociology, the scarf, the second issue.
10. Woolcock, M. (2000), 'The Place of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcomes', Paper for the International Symposium on the Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-being, Quebec City, Canada.
11. Parsamehr M. Jesmani, S. (2011), the role of social capital in the consumption of sports (watching sports) case study of youth in the city of Yazd, Journal of Sport Management and Motor Behavior, year1.no17.
12. Ahmadi, L. (2004) Social capital and the evaluation indices, master's thesis, Faculty of Law and Political Science at Tehran University.
13. Seippel, O. (2007). Sports in Civil Society: Networks, Social Capital and influence. European Sociological Review, 24 (1):69-80.
14. Alirezanejad, S and Saraei, H. (2007), the scope of the urban network of social relations and its impact on higher education and employment, Journal of Humanity: No. 53.
15. Delaney, Liam. Keaney, Emily (2005), Sport and Social Capital in the United Kingdom: Statistical Evidence from National and International Survey Data, Commissioned by the Department of Culture, Media and Sport.
16. Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital, in John G. Richardson (EDT), Handbook of Theory and Research in the Sociology of Education, New York, Greenwald Press.
17. Fink, J.S. Trail, G.T. & Anderson, D.F. (2002). « Environmental factors associated with spectator attendance and sport consumption behavior: Gender and team differences". Sport Marketing Quarterly, 11: 8-19.
18. Cohen, S.S. and G. Fields (2000), Social Capital and Capital Gains in Silicon Valley', in E.L. Lesser(Ed), Knowledge and Social Capital, Butterworth- einemann, 179-200.

19. Putnam, Rabert.D. (2000). bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: simong Schuster.

پیوست

میانگین مولفه‌ها و گویه‌های سرمایه اجتماعی

انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها و مولفه‌ها
۱/۳۲	۲/۹۰	به نظر من بیشتر مردم قابل اعتمادند.
۱/۳۵	۳/۱۰	آدم تا از کسی بدی ندیده باید به او اعتماد کند.
۱/۲۸	۳/۱۸	اطمینان دارم اطرافیانم با من صادق هستند.
۱/۱۷	۳/۵۶	اطمینان دارم اطرافیانم به کامیابی و موفقیت من توجه دارند.
۱/۰۶	۳/۵۴	اطمینان دارم که اطرافیانم اطلاعات مهم را با من در میان می‌گذارند.
۱/۱۵	۳/۲۸	مولفه اعتماد اجتماعی
۱/۰۹	۳/۶۰	نظر و ارزیابی دیگران مهم است که چگونه در باره من فکر می‌کنند.
۰/۹۰	۳/۸۷	با اطرافیانم به تفریح می‌روم.
۰/۹۵	۳/۷۲	به قول و وعده اطرافیانم امیدوارم.
۱/۰۳	۳/۵۹	اطرافیانم فرصت زیادی برای عضویت من در گروه‌های اجتماعی فراهم می‌کنند.
۱/۰۴	۳/۷۰	اگر مشکلی پیش آید اطرافیانم برای رفع آن به من کمک می‌کنند.
۰/۷۶	۳/۶۹	مولفه شبکه روابط اجتماعی
۰/۹۹	۳/۷۰	علاقه‌مندم برای رسیدن به یک هدف مشترک کار کنم.
۱/۰۲	۳/۹۱	معتقدم که با کمک به دیگران، در دراز مدت به خودم کمک کرده‌ام.
۰/۸۹	۳/۹۳	معتقدم موفقیت جمعی بهتر از موفقیت فردی است.
۱/۲۴	۳/۴۷	در زمان بروز مشکلات، در بین من و اطرافیانم تمایل به راه حل‌های مشترک زیاد است.
۰/۸۲	۳/۷۵	مولفه عمل متقابل